

УДК 343.98:343.61(477)

DOI: <https://doi.org/10.32631/pb.2021.3.17>

ВАСИЛЬ ВАСИЛЬОВИЧ КІКІНЧУК,

кандидат юридичних наук,
Харківський національний університет внутрішніх справ,
кафедра криміналістики, судової експертології
та домедичної допомоги;

 <https://orcid.org/0000-0003-2241-6384>,
e-mail: vasili41900@gmail.com;

ТЕТЯНА ВІТАЛІЇВНА БІЛИК,

Харківський національний університет внутрішніх справ;

 <https://orcid.org/0000-0002-5975-7951>,
e-mail: t04754352@gmail.com

**ОСОБА ЗЛОЧИНЦЯ ЯК ЕЛЕМЕНТ КРИМІНАЛІСТИЧНОЇ
ХАРАКТЕРИСТИКИ УМИСНОГО ВБИВСТВА ЗАРУЧНИКА
АБО ВИКРАДЕНОЇ ЛЮДИНИ**

Вивчено основні наукові дослідження та практику органів досудового слідства щодо особи злочинця, який скоїв убивство заручника або викраденої людини. Проаналізовано наукові думки, які розкривають поняття та сутність особи злочинця, який скоїв убивство заручника або викраденої людини, визначено конкретні ознаки особи такого злочинця. Крім того, проаналізовано сутність та розкрито поняття особи злочинця, який вчиняє навмисне вбивство заручника або викраденої людини, а також виокремлено типологію особи такого злочинця. На підставі проведеного дослідження запропоновано визначення і розкрито зміст поняття особи злочинця і типології особи злочинця, який вчинив умисне вбивство заручника або викраденої людини.

Ключові слова: особа, злочинець, умисне вбивство, заручник, викрадена людина.

Оригінальна стаття

ВСТУП. Особа злочинця є невід'ємним та основним елементом у структурі криміналістичної характеристики вбивств заручника або викраденої людини. Аналізуючи статистичні дані за останні роки, ми можемо спостерігати тенденцію зростання кількості злочинів проти життя та здоров'я людини. Вивчаючи проблему збільшення умисних убивств, зокрема заручника або викраденої людини, можемо припустити, що їх поширеність зростає у зв'язку із соціально-економічними, політично-правовими та культурними чинниками. Крім того, це зумовлено і тим, що останніми роками способи скоєння злочинів швидко змінюються внаслідок розвитку інформаційно-телекомунікаційних технологій, спостерігається підвищення рівня підготовки виконавця злочину тощо. Відповідно до цього вивчення відомостей про особу злочинця, який скоїв умисне вбивство заручника або викраденої людини, надає необхідну інформацію для більш швидкого й ефективного розслідування злочинів.

Нашу статтю присвячено вивченню особи злочинця, який скоїв убивство заручника або викраденої людини, його соціальних, психологічних і професійних якостей, що відрізняються наявністю окремих ознак від загальних

якостей осіб злочинців, які скоїли злочини проти життя і здоров'я особи. У зв'язку із цим треба розглянути ознаки, притаманні особі злочинця, який скоїв убивство заручника або викраденої людини, та сформулювати її типологію, що допоможе у практичній діяльності.

МЕТА І ЗАВДАННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ. У зв'язку з наявністю достатньої кількості досліджень, присвячених вивченню нашої теми у широкому розумінні, метою статті є дослідити й описати ознаки особи злочинця у разі вбивства заручника або викраденої людини, проаналізувати їх за певною типологією. Завдання дослідження полягають у тому, щоб: 1) проаналізувати наявні наукові думки та судово-слідчу практику щодо з'ясування виникнення специфічності особи злочинця, який вчинив убивство заручника або викраденої людини; 2) вивчити сутність ознак особи такого злочинця та з'ясувати причинно-послідовний зв'язок виникнення обставин, за яких така особа скоює вбивство заручника або викраденої людини; 3) розробити типологію та проаналізувати основні ознаки особи злочинця, який вчинив убивство заручника або викраденої людини.

МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ. Під час дослідження застосовувались такі загально-

наукові та спеціально-наукові методи: формальної логіки – для детального вирішення поставлених завдань та з метою пізнання особи злочинця у загальнокриміналістичному аспекті; методи опису – для визначення поняття та виокремлення типології особи злочинця, який вчинив умисне вбивство заручника або викраденої людини; статистичний метод – для узагальнення результатів вивчення статистичних даних про злочини, передбачені ч. 3 ст. 115 КК України, результати їх розслідування, а також кримінальних проваджень і матеріалів слідчої та судової практики.

Емпіричну базу дослідження становлять статистичні й аналітичні матеріали МВС і Національної поліції України, Офісу Генерального прокурора, Державної судової адміністрації України за 2017–2021 рр., матеріали кримінальних проваджень та судових рішень, винесених у 2017–2021 рр., а також досвід практичної роботи автора в органах досудового розслідування МВС (НП) України.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ДИСКУСІЯ. Відповідно до ст. 3 Конституції України людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю¹. Останніми роками спостерігається значна кількість тяжких злочинів проти життя і здоров'я особи, що заподіяли особливо тяжкі наслідки – смерть потерпілого. Без особи злочинця не буде злочину. Антисоціальна поведінка злочинця суттєво відрізняється від поведінки законотворчих громадян. Для практичної складової та попередження злочинів необхідно вивчити детальніше особу злочинця за криміналістичними аспектами. Особа злочинця досліджується у різних науках: соціології, психології, біології, психіатрії, кримінальному праві та криміналістиці. Зацікавленість у цьому обумовлюється тим, що особа для суспільства відіграє велику роль. Під впливом соціальних, економічних, психологічних, біологічних, релігійних і політичних факторів формується особистість. За таких умов важливо розглянути причини, умови і механізм антисоціальних дій особи злочинця, спрямованих проти життя та здоров'я особи. На думку Є. Хижняк, А. Ханькевича й І. Назаренка (2021, р. 41), умисні вбивства у світі частіше скоюють чоловіки – у 90–95 % випадків.

Убивства, які вчиняють жінки, становлять 5 %, і переважно ці злочини вчиняються на протидію домашньому насильству чи захисту дітей. Особливості жертв убивств у всьому світі відрізняються залежно від рівня суспільства, але більшу частку з них становлять чоловіки, це приблизно 79 % від загальної кількості жертв. Дослідженням цієї теми займалися науковці в галузі криміналістики, серед них Ю. Атонян, С. Абельцев, Р. Белкін, А. Зелінський, А. Лазурський, А. Сахаров, В. Шепітько й інші. У сучасній криміналістиці не існує одностайної думки щодо визначення поняття особи злочинця та її типології.

А. Зелінський (2000, с. 57) вважає, що особистість злочинця – це сукупність соціально-демографічних, психологічних та моральних характеристик, які притаманні людям, винним у злочинній діяльності певного типу. На думку І. Даньшина (2003, с. 65), особа злочинця є сукупністю істотних і стійких соціальних властивостей та ознак, соціально значущих біопсихологічних особливостей індивіда, які об'єктивно реалізуються у конкретному вчиненому злочині. Ю. Антонян (2019, с. 119) визначає, що особа злочинця є продуктом мозку і міжособистісного спілкування певного соціального і психологічного типу, який формується в соціальному середовищі. Ми погоджуємося з думками цих авторів і вважаємо, що злочинець, який вчинив убивство заручника або викраденої людини, є суб'єктом злочину, що під впливом правових і соціальних факторів скоїв дії з прямим умислом, спрямовані на захоплення заручника або викрадення людини, які в подальшому призвели до смерті останніх.

Особа вбивці має комплекс ознак, специфічних для кожного виду вбивств, бо відображає мотиви скоєння злочину, спосіб його здійснення, особливості характеру і темпераменту, навички, які використовуються в повсякденному житті (педантичність, охайність, неохайність), і професійні навички, наприклад лікаря, м'ясника, фельдшера, хіміка у разі розчинення частин трупа, електрика, підривника в разі використання для вбивства електричних приладів і вибухових пристроїв тощо (Коновалова, 2001, с. 24).

У сучасній кримінології існує загальна структура ознак особи злочинця: 1) за біологічними характеристиками; 2) за психологічними характеристиками; 3) за соціальними характеристиками (Тіщенко, 2003, с. 105). У свою чергу, Л. Керик (2015, с. 167) пропонує вивчати особу злочинця зі структурою демографічних, професійних та службових ознак у

¹ Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-vr> (дата звернення: 30.07.2021).

сукупності зв'язків із жертвою, схильності до скоєння злочинів, фізичного розвитку, психічного стану тощо. Розглянемо детальніше з урахуванням специфіки навмисного вбивства заручника або викраденої людини соціально-демографічні, соціально-рольові, моральні, психологічні, емоційні та кримінально-правові ознаки.

Передусім зазначимо, до соціально-демографічних ознак належать відомості про стать, вік, освіту, сімейний стан, професію тощо. Відповідно до статистичних даних убивство за ч. 3 ст. 115 КК України¹ у 85 % випадків скоюють особи чоловічої статі, у 15 % – жінки. Вік особи відіграє велику роль: можемо спостерігати, що особи віком 18–28 років становлять основу кримінальної злочинності, а особи 40–60 років і 14–17 років – мінімальну її частку. Аналіз судової практики злочинів проти життя та здоров'я особи показує, що ці особи не мають вищої освіти, найчастіше мають середню спеціальну й добре володіють професійними навичками. Крім того, цікавим фактом є те, що більшість із цієї категорії осіб виростили в неповних сім'ях та на момент скоєння злочину не мали родини, не мали дітей, не були одружені чи були розведені, не працюють або не мають постійного місця роботи. До осіб, які скоюють вбивства на замовлення, можна віднести чоловіків у віці від 25 до 38 років, які мають вищу чи спеціальну освіту, мають професійну підготовку та спеціальні навички. Злочинці цієї категорії користуються підробленими документами, зазвичай не мають родини (Левченко, 2015, с. 7).

До соціально-рольових ознак належать взаємовідносини злочинця із суспільством, взаємодія з навколишнім середовищем, наявність психологічних чи психічних розладів, зловживання алкогольними напоями або наркотичними речовинами. Убивства заручника або викраденої людини на побутовому рівні зазвичай скоюють в алкогольному чи наркотичному сп'янінні у 30 % випадків. Особи, які страждають на психічні розлади здоров'я, частіше за все перебувають на обліку в лікаря та скоюють злочини спонтанно, не готуючись до них та не маючи остаточної кінцевої мети у 10 % випадків (Левченко, 2015, с. 8).

Моральні, психологічні та правові ознаки злочинця характеризуються ігноруванням

етичних норм соціуму та відсутністю світогляду, відданням переваги своїм корисливим інтересам перед інтересами інших для отримання незаконного збагачення, негативним ставленням до людей та суспільства і відсутністю релігійних переконань, ігноруванням норм права, що виявляється під час формування злочинних дій. На думку Р. Гомес-Леаль (2021, р. 79), останніми роками спостерігається зростання цікавості до вивчення факторів, які можуть допомогти зменшити негативні наслідки психопатичних якостей, що впливають на поширення злочинної поведінки. Дослідження особи злочинця привертає підвищену увагу останнім десятиліттям через високу поширеність насильства й агресії у світі.

Ще однією ознакою особи злочинця, який вчинив убивство заручника або викраденої людини, є емоційні якості. Крім того, на тип поведінки людини впливають біологічні особливості. Науковці провели дослідження щодо типу тіла злочинців, схильних до скоєння тяжких злочинів, та виокремили такі види: 1) ендоморфний тип фігури з круглою і товстою статурою та м'яким і пухким тілом; 2) мезоморфний тип фігури з мускулистими добре фізично розвиненими м'язами; 3) ектоморфний тип фігури, до яких відносять худих, тендітних, з обвислими плечами і маленьким обличчям (Ebisike, 2007, р. 44). Психологічні особливості впливають на особу злочинця (холерик в однаковій життєвій ситуації поведеться інакше, ніж флегматик чи сангвінік, але в цілому їхні вчинки диктуються ще і ступенем соціальної вихованості) (Сміян, Нікітін, 2010, с. 90).

Ми згодні з попередньою думкою науковців і вважаємо, що необхідно звернутися за класифікацію емоційних якостей особи злочинця до психології, зокрема А. Лазурський (1921, с. 64) розробив таку типологію злочинців за емоційними якостями: 1) поміркований або слабовільний тип особи злочинця, серед яких апатичний, байдужий до суспільства, такі, кого легко переконати виконати суспільно небезпечні дії; 2) емоційний тип особи, якому притаманні бажання влади, черствий, ревнивий, і злопам'ятний характер, для таких осіб є важливими особиста вигода і матеріальний інтерес; 3) імпульсивний тип особи, який не контролює свої емоції, легко кривдить людей, легковажний; такі особи можуть зловживати спиртними напоями чи наркотичними засобами; 4) активний тип особи: жорсткий, агресивний, озлоблений, схильний до насильства з дитинства.

Необхідно зазначити, що науковці поряд з ознаками виділяють криміналістичну типологію

¹ Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 № 2341-III // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення: 30.07.2021).

особи злочинця. Для типології головною такою ознакою виступає мотив – внутрішнє бажання, потреби та поведінка і кінцевий результат, на досягнення якого спрямовано дії злочинця. Кримінологічна типологія злочинців зазвичай будується на двох підставах: на характері анти-суспільної спрямованості особи і ціннісних орієнтаціях, глибині та стійкості її антисоціальної та на ступені її суспільної небезпечності. Зокрема, виділяють такі типи: а) зневажливі особи; б) корисливі особи; в) антисоціальні особи; г) легковажні особи (Сміян, Нікітін, 2010, с. 85). Крім того, О. Джужа (2001, с. 80) поділяє злочинців за ступенем небезпечності особи на три типи, а саме на послідовно криміногенний, ситуативно криміногенний і ситуативний. На думку А. Сахарова (1973, с. 11), типологію злочинців можна здійснювати: 1) за характером учинених злочинів (насиленницькі, корисливі, з необережності); 2) за глибиною та стійкістю антисоціальної спрямованості (злісні, випадкові, ситуативні, нестійкі злочинці).

На думку американських учених, особу злочинця можна ідентифікувати за поведінкою, тому вони пропонують поділяти злочинців на організованих, які вбивають у разі відчуття тригера, який випливає із сексуальних, економічних чи психологічних відносин (Sharma, 2018, р. 8). Як правило, такий тип має високий або середній інтелект, це люди працевлаштовані, соціально досвідчені, до злочину готуються і мають сформований план.

Інший тип осіб злочинців – неорганізовані. Вони мають середній інтелект, є соціально неадаптованими, не працюють, не обмежуються в поведінці, часто оголюють тіло привселюдно, мають проблеми психологічного складу, жертву обирають серед своїх знайомих, які живуть поблизу. На відміну від організованих злочинців часто залишають на місці злочину сліди та предмети злочину. До злочину не готуються, мають спонтанний план, не мають чіткої кінцевої мети.

Останній тип – змішаний. Цей тип неможливо легко розпізнати, як вищевказані. До цього типу відносять як кваліфікованих убивць, так і непередбачуваних, які скоїли вбивство у стані наркотичного або алкогольного сп'яніння, що призвело до тяжких наслідків. До цього типу відносять і випадки, коли злочин вчиняє більше однієї особи.

Ми погоджуємося з цими думками науковців і вважаємо, що кожна з них є по-своєму важливою та актуальною. Розглянуті вище класифікації є типовими моделями загальнокримінальних злочинів типології особи злочинця. На нашу думку, необхідно виокремити

типологію особи злочинця, що вчиняє умисне вбивство заручника або викраденої особи. Як зазначалось вище, мотив є головною ознакою, яка відображає причину внутрішнього спонукання до скоєння злочину. Особа, яка скоїла умисне вбивство заручника або викраденої людини, усвідомлює, що її умисні дії спрямовано на захоплення заручника або викрадення людини і що вони в подальшому передбачають і бажають настання смерті цих осіб. До цієї категорії ми відносимо такі типи злочинців: 1) корисливі особи; 2) патологічно жорсткі особи; 3) ситуаційні особи. Розглянемо кожен тип окремо.

Корисливі злочинці. На нашу думку, це особа злочинця, який здійснює злочину діяльність з метою одержання матеріальної вигоди, майнового блага чи отримання іншого немайнового права шляхом убивства особи потерпілого. Вчиняючи корисливі злочини, особа злочинця задовольняє свої матеріальні потреби за рахунок життя особи потерпілого. Як свідчить судово-слідча практика, корисливі злочинці мають високий соціальний рівень, багатий життєвий досвід, обіймають певні керівні посади, можуть бути наділеними владними повноваженнями і користуються зв'язками у суспільстві, серед яких і кримінальні зв'язки. Зазвичай така категорія осіб самостійно злочини не скоює, вони використовують найманих убивць і є замовниками злочину. Так само і наймані вбивці, які отримують «гонорар» за вбивство заручника або викраденої людини, є виконавцями злочину. На думку В. Шепітька (1998, с. 30), «наймані вбивці – це професіонали, яких можливо поділити на: 1) одиночек, які виконують замовлення від випадку до випадку 2) кілерів професіоналів, які перебувають на постійному утриманні того чи іншого злочинного угруповання. Такі особи проходять спеціальну підготовку, займаються спортом, стрільбою, постійно перебувають у відповідній формі. Вони здійснюють вбивство групою, що складається з двох-трьох осіб».

Прикладом може слугувати вирок Дніпровського районного суду м. Києва від 24 вересня 2020 р. Для забезпечення виконання свого злочинного умислу, спрямованого на вчинення вбивства особи А., особа Б. звернувся за допомогою до свого зятя, особи Д., який, у свою чергу, з метою полегшення вчинення злочину залучив до його вчинення, як виявилось, неповнолітніх. 18 березня 2015 р. в особи Б. з мотивів помсти особі А. у зв'язку з його професійною діяльністю як представника особи у зв'язку з діяльністю, пов'язаною з

наданням правової допомоги, виник злочинний умисел спрямований на його вбивство¹.

Наступним типом особи злочинця, що вчиняє вбивство заручника або викраденої людини, є патологічно жорсткі особи. Цей тип характеризується тим, що свої егоїстичні бажання психологічного, психічного чи сексуального характеру спрямовує на заподіяння фізичної шкоди для життя, здоров'я, честі і гідності потерпілого, заподіяння йому страждань. Характерні риси цих осіб: агресія, егоїзм, цинізм, егоцентризм, прагнення вирішувати конфлікти фізичною силою, зловживання алкоголем, наркотичними речовинами, наявність психічних захворювань тощо. Для таких осіб характерно бути виконавцями злочину чи скоювати їх одноосібно.

Прикладом можна вважати вирок Дніпровського апеляційного суду від 13 листопада 2020 р. 13 травня 2013 р. близько 01:40 год. у процесі скоєння розбійного нападу в обвинувачених особи А., особи Б., особи В. та особи Ж. виник умисел на протиправне заподіяння смерті неповнолітньому особі Р. та особі М. з метою досягнення матеріальної вигоди шляхом заволодіння майном, яке належало останнім. Діючи за попередньою змовою групою осіб, близько 02:00 год. особа А, завдаючи неповнолітньому потерпілому особі Р. та особі М. психічних та моральних страждань, під погрозою продовження фізичного насильства та за вказівкою особи Б примусив останніх здійснювати маніпуляції зі статевими органами потерпілих і в подальшому вступити в статевий контакт неприродним шляхом, спостерігаючи за чим обвинувачені насміхались, тобто глумилися, завдаючи душевних переживань та принижуючи гідність неповнолітнього особи Р. та особи М. Продовжуючи реалізацію свого злочинного наміру, спрямованого на протиправне заподіяння потерпілим шкоди, діючи з особливою жорстокістю за попередньою змовою групою осіб з корисливих мотивів, вони примусили потерпілих одягти жіночу білизну, в якій ті були вимушені примусово продемонструвати танець у кімнаті квартири, за яким спостерігали обвинувачені, завдаючи цим психічних та моральних страждань потерпілим. Після цього, діючи за попередньою змовою групою осіб, обвинувачені завели не-

повнолітнього особу Р. та особу М. до ванної кімнати та почали за ними почергово спостерігати, перешкоджаючи вихід, тобто примусово утримувати їх, а особа А., бажаючи продовження заподіяння особливих страждань потерпілим, що відображалось у раніше нанесених численних ударах руками та ногами в життєво важливі частини тіла та голови, продовжував такі дії протягом тривалого часу. Умисні злочинні дії обвинувачених потягли за собою смерть потерпілого в зазначеній квартирі².

Останнім, на нашу думку, є ситуаційний тип особи. Характерними його ознаками є схильність до кримінальних злочинів (у неповнолітньому віці такі особи скоювали дрібні правопорушення), це особи, які під впливом різних факторів були втягнуті до злочинної діяльності. Притаманні їм риси: постійне порушення норм соціальної поведінки, перебільшене почуття помсти, ревнощі, аморальна поведінка. Згідно зі статистичними даними такі злочини частіше відбуваються на побутовому ґрунті. Намір на скоєння злочину виникає спонтанно і ситуативно, під впливом алкогольного чи наркотичного сп'яніння. Злочинці цього типу скоюють вбивство одноосібно і виступають у ролі виконавців. Прикладом є вирок Зміївського районного суду Харківської області від 30 січня 2020 р. про те, що 12 серпня 2019 р. близько 14:00 години особа А., будучи в стані алкогольного сп'яніння, перебував у квартирі свого знайомого особи Д., де вони спільно вживали спиртні напої. У процесі вживання спиртних напоїв між ними стався конфлікт, під час якого в особи А. раптом на ґрунті особистих неприязних стосунків виник умисел на протиправне заподіяння смерті іншій людині. Реалізуючи зазначений умисел, у процесі конфлікту особа А. умисно наніс особі Д. кілька ударів кухонним ножом у ділянку голови, після чого взяв у руку розвідний металевий ключ та наніс ним ще декілька ударів у ділянку голови особи Д., тобто в життєво важливий орган, внаслідок чого потерпілий помер³.

² Вирок Дніпровського апеляційного суду від 13.11.2020 : справа № 207/3904/13-к, провадження № 11-кп/803/98/20 // Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/92998090> (дата звернення: 30.07.2021).

³ Вирок Зміївського районного суду Харківської обл. від 30.01.2020 : справа № 610/3020/19, провадження № 1-кп/621/77/20 // Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/87259496> (дата звернення: 30.07.2021).

¹ Вирок Дніпровського районного суду м. Київ від 24.09.2020 : справа № 361/6846/15-к, провадження № 1-кп/755/388/20 // Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/91831326> (дата звернення: 30.07.2021).

ВИСНОВКИ. Підсумовуючи вищевикладене, можна зробити висновки, що особа злочинця є суб'єктом злочину, який у притаманній йому манері поведінки, що сформувалась під впливом соціально-політичних, морально-етичних, біологічних, економічних, психологічних і правових норм у поєднанні з іншими обставинами, маючи прямий умисел, скоїв дії, спрямовані на захоплення заручника або викрадення людини, що в подальшому призвели до смерті потерпілих. Первинна інформація про особу злочинця заручника або викраденої людини може бути виявлена під час огляду

місця події, що сприятиме швидкому встановленню особи злочинця відповідно до характерних для нього соціальних, демографічних, моральних, психологічних, емоційних і кримінально-правових ознак. Подальша інформація отримується у процесі проведення слідчих дій.

Розглядаючи ознаки особи злочинця, який вчинив убивство заручника або викраденої людини, ми вивчили його характерні риси і на підставі цих даних пропонуємо таку типологію: 1) корисливі особи; 2) патологічно жорсткі особи; 3) ситуаційні особи.

СПИСОК БІБЛІОГРАФІЧНИХ ПОСИЛАНЬ

1. Антонян Ю. М. Личность преступника и исправление осуждённых. *Вестник РГГУ. Серия «Экономика. Управление. Право»*. 2019. № 2. С. 117–127.
2. Даньшин І. М., Голіна В. В., Кальман О. Г., Лисодєд О. В. Кримінологія. Загальна та особлива частини : підручник / за заг. ред. І. М. Даньшина. Харків : Право, 2003. 352 с.
3. Джу́жа О. М., Моїсеєв Е. М., Васи́левич В. В. Кримінологія : навч. посіб. Київ, 2001. 368 с.
4. Зелінський А. Ф. Кримінологія : навч. посіб. Київ : Рубікон, 2000. 240 с.
5. Керик Л. І. Особа злочинця як елемент криміналістичної характеристики доведення до самогубства. *Проблеми законності*. 2015. Вип. 130. С. 162–168.
6. Коновалова В. О. Вбивство: мистецтво розслідування : монографія. Харків : Факт, 2001. 311 с.
7. Кримінологія : підручник / за заг. ред. Л. С. Сміяна, Ю. В. Нікітіна. Київ : Нац. акад. управління, 2010. 496 с.
8. Лазурский А. Ф. Классификация личностей. СПб., 1921. 401 с.
9. Левченко Ю. О. Кримінологічне вчення про особу злочинця : конспект лекції. Київ, 2015. 124 с.
10. Сахаров А. Б. Личность преступника и типология преступников. *Социалистическая законность*. 1973. № 3. С. 11–15.
11. Тіщенко В. В. Концептуальні основи розслідування корисливо-насильницьких злочинів : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.09. Харків, 2003. 360 с.
12. Шепітько В. І. Особливості криміналістичної характеристики вбивств на замовлення // Використання досягнень науки і техніки у боротьбі зі злочинністю : матеріали наук.-практ. конф. (м. Харків, 19 листоп. 1997 р.). Харків, 1998. С. 25–31.
13. Ebisike N. The Use of Offender Profiling Evidence in Criminal Cases : A Dissertation Submitted for the Degree of Doctor of Juridical Science. California, 2007. 338 p. URL: <https://digitalcommons.law.ggu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1023&context=theses> (дата звернення: 30.07.2021).
14. Gomez-Leal R., Megias-Robles A., Sanchez-Lopez M. T., Fernandez-Berroc P. Psychopathic Traits and Ability Emotional Intelligence in Incarcerated Males. *The European Journal of Psychology Applied to Legal Context*. 2021. Vol. 13, No. 2. Pp. 79–86. DOI: <https://doi.org/10.5093/ejpalc2021a8>.
15. Model of operational search prediction of intentional homicide by criminal police / Ye. Khyzhniak, A. Khankevych, I. Nazarenko et al. *Amazonia investiga*. 2021. Vol. 10, No. 40. Pp. 37–44. DOI: <https://doi.org/10.34069/AI/2021.40.04.4>.
16. Sharma M. The Development of Serial Killers: A Grounded Theory Study. Illinois : Eastern Illinois University, 2018. 106 p. URL: <https://thekeep.eiu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=4722&context=theses> (дата звернення: 30.07.2021).

Надійшла до редакції: 02.08.2021

КИКИНЧУК В. В., БИЛЫК Т. В. ЛИЧНОСТЬ ПРЕСТУПНИКА КАК ЭЛЕМЕНТ КРИМИНАЛИСТИЧЕСКОЙ ХАРАКТЕРИСТИКИ УМЫШЛЕННОГО УБИЙСТВА ЗАЛОЖНИКА ИЛИ ПОХИЩЕННОГО ЧЕЛОВЕКА

Изучены основные научные исследования и практика органов досудебного следствия относительно личности преступника, совершившего убийство заложника или похищенного человека. Рассмотрены научные идеи, раскрывающие понятие и сущность личности преступника, совершившего убийство заложника или похищенного человека. Определены конкретные признаки личности такого преступника. Кроме того, проанализирована сущность и раскрыто понятие личности преступника, совершившего умышленное убийство заложника или похищенного человека, а также выделена типология личности такого преступника.

На основе исследования предложено определение и раскрыто суть личности преступника, а также предложена типология личности преступника, совершившего умышленное убийство заложника или похищенного человека.

Ключевые слова: *лицо, преступник, умышленное убийство, заложник, похищенный человек.*

KIKINCHUK V. V., BILYK T. V. THE IDENTITY OF THE OFFENDER AS AN ELEMENT OF FORENSIC CHARACTERISTICS OF PREMEDITATED MURDER OF A HOSTAGE OR A KIDNAPPED PERSON

Scientific research and forensic practice on the identity of the offender who committed the premeditated murder of a hostage or a kidnapped person are analyzed. The content of such a criminal person's typology in the system of forensic characteristics of crimes against human life and health is revealed. A review of modern definitions is made, the essence and concept of the person of the criminal who committed premeditated murder of the hostage or kidnapped person is analyzed, as well as its main features are analyzed and the typology of the person of the criminal who committed premeditated murder of the hostage or kidnapped person is developed.

Based on research using the method of generalization of practice and statistics, the following definition of the offender who committed the premeditated murder of a hostage or kidnapped person is proposed: the offender is a subject of crime, which in his or her inherent manner of behavior, formed under the influence of socio-political, moral and ethical, biological, economic, psychological and legal norms in combination with other circumstances, with direct intent, committed actions aimed at hostage-taking or kidnapping, which subsequently led to the death of the victims.

It is concluded that as of now this issue is not fully disclosed. Although the identity of the perpetrator of premeditated murder has been repeatedly investigated in the forensic aspect, usually within the general framework of crimes against life and health of a person, but domestic science does not sufficiently cover the identity of the offender who killed a hostage or kidnapped person, its concept and typology are still insufficiently studied. Based on a comprehensive comparative study, the following typology of the identity of the offender who committed the premeditated murder of a hostage or kidnapped person is proposed: 1) selfish persons; 2) pathologically rigid persons; 3) situational persons. At the same time, their content is revealed.

It is noted that in practice, knowledge about the identity of the offender who committed the premeditated murder of a hostage or kidnapped person is important and necessary, especially at the stage of prevention and prevention of juvenile delinquency, especially among those who have previously been prosecuted.

Key words: *person, criminal, premeditated murder, hostage, kidnapped person.*

Цитування (ДСТУ 8302:2015): Кікінчук В. В., Білик Т. В. Особа злочинця як елемент криміналістичної характеристики умисного вбивства заручника або викраденої людини. *Право і безпека*. 2021. № 3 (82). С. 152–158. DOI: <https://doi.org/10.32631/pb.2021.3.17>.

Citation (APA): Kikinchuk, V. V., & Bilyk, T. V. (2021). The Identity of the Offender as an Element of Forensic Characteristics of Premeditated Murder of a Hostage or a Kidnapped Person. *Law and Safety*, 3(82), 152–158. <https://doi.org/10.32631/pb.2021.3.17>.